

V megli in morju.

J. Pahor (Trst).

Ves popoldan je morje odtekalo nekam proti zapadu, tako da je proti večeru izgubil zaliv vso svojo živo modrino. Voda je bila plitva, dno se je belilo, široke sipine grezi in peska so se dvignile, koder so se še pred kratkim prelivali tokovi. Tupatam je ob kamnu v pesku zevala polizsušena školjka, tupatam se je krčila peterorogljata morska zvezda, ki je venela brez krepilne kaplje.

Onostran vodne ravni pa je naglo tonilo solnce. Morje se je široko užigalo in ugašalo, obzorje je gorelo in umiralo v rdečih in vijoličnih barvah, polnih vlage in vode. Še kratek čas so se migotaje izgubljali tisočeri odsviti, ko je zamrla velika luč, širom vodâ, potem pa se je začelo hitro temniti. Široka bela perut je segla iz dna zapada proti bregovom in zastrla daljo, megla je naglo lila nad vodami; ovila je jadro na obzorju, zakrila z enim samim sunkom venec čeri na jugu, potopila zaliv v gosto, belo snov in pokrila griče, ki so valovili na desni in levi, porastli s travo in srebrnozele-nimi oljkami. Plašno je zavpil galeb iz valov in zablodil v mrak.

Ante si je ravno počesal lase, svetle od pre-obile vode — umil si je bil po delu roke, vrat in prsi —, ko mu je megla prišla v velikih oblih skozi odprta vrata za hrbtom na pod. Odložil je harmo-niko, ki jo je bil že vzel na ramo, ter stopil na ka-menite stopnice, ki so bile narejene kar z dvorišča v prvo nadstropje. Hotel je videti na morje, pa je bilo že popolnoma izginilo; težka megla je ležala vsečez in rosila drobne kapljice na zid, po obleki in celo v obraz. Kakih par sto korakov daleč z meglenimi obrisi hiš se je videla še temna skupina topolov, a dlje že nič več. Le zategnjeni, nizki glasovi roga so prihajali od nekod, parnik je dajal signale v polmrak.

»Ante, večerjat!« se je začul glas od spodaj iz hiše. Bila je mati, ki je klicala družino.

Ante si ni dal dvakrat reči. Zaprl je vrata in hitro in prožno stekel po stopnicah.

Potegnili so mizo na sredo kamenite veže, postavili na solnico drobno svetilko in sedli k skromni večerji. Povečerjali so molče, takoj zatem pa je začel oče določati delo prihodnjega dne. Zjutraj na vse zgodaj naj bi šel Ante s čolnom v bližnje mesto kupit žvepla. Na trtah se je namreč začel kazati zarod, treba bo žveplati. Če bo vreme vlažno, potem seveda ni nič s tem delom. Bi pa

raje šli čistit oljke, ki jih letos zelo kvari mrčes. Kaj da bi bil vzrok? Dolga, trda zima bržkone, pa tudi vreme seveda, ki ni hotelo biti letos nič kaj po volji.

Ante je nekaj časa poslušal, potem si je začel požvižgavati vesel napev, tiho in sunkoma, prav kakor bi hotel ž njim odgovarjati očetu.

»O, tebe ne skrbi, ne!« se je ta nevoljno obregnil. »Pa bo tudi tvoja škoda.«

»Saj tudi vi včasih kaj zapojete,« je odgovarjal sin, »včasih, čeprav je slabo vreme!«

»Jaz? Pel? Kaj se pa umišljaš?«

Oče se je branil in gledal sina izpod obrvi.

»Sama lahkomišelnost te je, saj sem ti že tolikokrat povedal,« je dostavil in si tlačil pipo.

»Prav! Torej ne — le zadnje nedelje večer izvzameva!«

Sina je očetova nevolja zabavala, s šaljivimi očmi je pogledal mater.

»Pa je bil kdo drug kriv takrat,« je odgovorila in pokimala razumno.

Tisti trenutek se je z velikih dvoriščnih vrat zaslišal klic. Bil je zvoneč dekliški glas, ki ga je Ante takoj spoznal. Spreletelo ga je, hkrati se je dvignil.

»Marta me kliče,« je dejal. »Bogve čemu?«

Potisnil si je obnošeni žametasti klobuk postrani na glavo in z dolgimi koraki, vleknjen v križu, pol hodil, pol tekel čez dvorišče k vratom. Zunaj je bilo že temno, le vlaga je govorila, da megla še vedno leži.

»Ukazuješ?« je rekel s poudarkom, ko je prihitel do vrat, udaril skupaj s petama in se strumno vzravnal pred dekletom. Bil je visok in vitek. Marta se je nasmehnila ter si popravljala kodre, ki so ji silili izpod tesne, za tilnikom zavezane rute.

»Kakšen neprijazen večer!« je izpregovorila kakor v zadregi. »Nadlegujem te.«

»Nič ne,« je odgovoril, »sem že povečerjal.«

»Prosila bi te nekaj —.«

Ante je čakal.

»Ali čuješ morje?«

Zopet je obstala, mladenič pa je ugibal, kaj mu bo povedala. Mučila ga je njena zadrega.

»Narašča. Valovi so čimdalje višji in v vsem zalivu ni ene lučke. Niti par korakov ni videti v megli.«

Marta je govorila s tesnobo in nestrpnostjo.

»Kaj pa svetilnik na Debelem rtiču?« je vprašal Ante negotovo.

»Ne gori. Čakala sem, kdaj bo posvetil.«

Mladenič je pomislil, v istem trenutku se mu je nekaj zjasnilo.

»Ali je Vid na morju?« je vprašal z zatajevanjem in skrival pravi izraz glasu. Vedel je, da je šel Vid, ta odločni fant, popoldne vzlic veliki oseki na lov proti Piranu.

»Da,« se je izdalo dekletu, »in bojim se, da se mu kaj zgodi. Morje že davno ni bilo tako nevarno.«

Ante je začutil vročo kri v licih, bliskoma ga je spreletela misel in v srcu se je zbudilo nekaj grenkega. Ono veselo razvnetje, ki ga je vedno preželo v bližini tega ponosnega dekleta, se je spremenilo v bolečino. Molčal je in Marti je molk govoril.

»Nazarij je najbrže kam šel,« je skušala do-povedati; »zanesel se je na lepo vreme, pa je tako naenkrat padla megla. Morda ga še domov ne bo to noč, slabe noge ima. In če je še pri denarju...«

Spet je obstala in zrla s svojimi lepimi očmi mladeniču v obraz, kakor bi hotela razbrati misli ž njega.

»Svetilnik pa je na samoti in daleč naokrog ni nikogar. Kdo bi tudi šel stanovat na samotni rtič!«

Njen glas je bil gotov in nič več zadrege v njem. Še vedno je gledala mladeniča, ali razume in kaj bo rekel.

»Antel!« je zaprosila. Zdelo se mu je, da z velikim samozatajevanjem. Njena poteza ob ustnih, ki je kazala ponos in ki je vedno kvarila njen obraz, se je še izraziteje zarezala kakor običajno. Silna borba se je dvignila isti trenutek v njem, vedel je, kaj bo prosila.

»Ali ne bi šel do svetilnika?«

Izgovorila je odločno, a prav to je kazalo, da se tudi v njej vrši nekaj težkega. Poznal jo je, nikdar ni bila vajena prositi. Toda čutil je, da je sam že mirnejši.

»Čez griče?« je vprašal in tudi že sam odgovarjal, da še nobene prave poti ni čez njive in nasade. Vrhu tega je daleč in popolna tema, lahko bi zašel. Morda se megla poizgubi, še preden bi prišel do svetilnika.

»In s čolnom?« je vprašala brez pomišljanja, še preden je prav končal.

Tehtal je. S čolnom je razmeroma blizu. Tudi ni vožnja ob bregu tako nevarna, ker pot dobro pozna; le z valovi se je težko boriti, ker užugajo celo močnega. Najtežje je pristati na rtiču. Pravzaprav ga je treba obveslati, ker je breg tam

navpičen in morje globoko. Zadaš šele je položno mesto in brez skal; dobre pol ure bi rabil do tam.

Tako je govoril, a v srcu je bilo skoro odločeno nasprotno. Nekaj mu je govorilo, da ne more, če bi tudi hotel. Neki odpor se je oglašal v njem, ne morda radi dekleta, temveč radi vsega, kar se je tu hkrati tako nenavadno zaplelo.

Toda Marta je postala še odločnejša. Kakor bi jo podžigal beg časa. Toda ne, to ni bil vzrok. V trenutku se mu je zazdelo, kakor bi doslej dekleta niti prav ne poznal. Ta njena volja mu je bila nekaj novega, in čim trdnejša se je prikazovala, tem močnejše je vplivala nanj.

Čisto rahlo je začelo rositi iz noči. Ante se je ozrl navzgor, dekletu pa še vedno ni odnehalo in se nič ni menilo za roso.

»Saj bi morda kdo drugi šel! Ali si vprašala koga?« se je umikal. »Meni je težko... Prosi Vladka Čožotovega!«

Dekle pa je zanikalo. Samo njega prosi, nikdar ne bi prosila drugega, za noben denar. Zato ji ne bo odbil prošnje; vé, da bo šel, čeravno je tema in nevarno. Saj ga morda nikdar več ne bo prosila česarkoli.

V njenih besedah je bila neka sila, ki se ji Ante ni znal umakniti. Zdelo se mu je sicer, da mora ugovarjati, a čim bolj je iskal besed, tem bolj se je kršila njegova odporna moč, tem manj razlogov je vedel. Kakor uročene so se vse njegove misli sukale le okoli enega: da ga ne bo morda nikdar več prosila česarkoli. Vedel je, da je Marta dekletu, ki ne pozabi, kar je enkrat rekla, ker ji brani ponos. Še enkrat je omenil nevarnost, negotov in z obotavljanjem, toda zavrnila ga je takoj:

»Ti nisi fant, ki bi se bal, kdo naj ti verjame!«

Še zadnjič se je oglasilo v mladeniču nasprotovanje, toda le še kot odmev vse prejšnje notranje vihre. Drugo je prešlo, samo Marto je še videl pred seboj. Njen glas sicer ni razodeval vse njene stiske, toda v njenem govoru je bilo toliko važnega, toliko pomembnega, da je zahtevalo odločitve.

»Grem,« je izjavil po kratkem premolku, »grem radi tebe!«

Pogledala ga je, v njenih očeh je bilo zmago-slavje. Ante pa se je že zgani in stopil po strmem klancu navzdol. Samo luči jo je še poprosil in dekletu je odhitelo na drugo stran.

Ko je prišel do morja, kjer je kazalo starinsko, razrahljano ozidje enostaven portič, je potisnil vitek, pa globok čoln s peščenega brega v vodo, poiskal nato v temi dvojce kljuk, ju pritrdil, sedel in naravnal vesli.

»Antel« je začul nedaleč Martin glas. V šumu valov, ki so se enakomerno zaganjali ob breg, ni bilo čuti njenih korakov po pesku.

Odzval se je, ona pa je prišla blizu ter mu dala svetilko. Ni si je upala preje prižgati, da je ne bi izdajala. Ante je luč vzela, se obrnil od vetra, ki je prihajal od zapada, užgal in del zraven sebe v čoln pod sedalo.

»Saj morje ni tako hudo,« je rekel nato, dasi so valovi zibali čoln sem in tja. »V pol ure bo svetilnik gorel.«

»Do svidenja!« je še pristavil, zasekal z vesli v vodo in sunkoma zavil na odprto morje.

Marta mu je želela srečno pot in stala še nekaj časa koncem brežnega obzidja. Toda čoln je hitro izginil v meglo; tudi udarci vesel ob kljuki so se izgubljali, le motna svetlobna krogla je kazala, kje je veslač. Še vedno je pomalem rosilo iz megle. Zato se je dekle ogledalo okrog, da bi našla leseno lopo, kjer so se ustavljali ribiči ob dežju.

Kakor hitro je Ante začutil, kako je sam sredi vode, so se mu tudi misli spet umirile. Zopet je bil zmožen presojati trezno in hladno. Vendar ga je še vedno podžigala samozavest, da je prevzel važno in težavno nalogo, ki je ne bi hotel kdo drugi tako zlepa ob takem vremenu. Toda sredi misli, kako bo z veseljem prižgal ogenj na svetilniku v meglo in noč in kako se bo potem zopet srečal z Marto, se mu je nenadoma vrnilo v vse razpoloženje povsem drugo, trpko čustvo.

Kakega pol leta sem je poznal to dekle. Prišla je bila s Kozine k obvdovelemu stricu, ki je imel v vasi gostilno. Neke tople adventne nedelje, ko je postopal Ante po trgu pred cerkvijo, z rokama za pasom in z zapoznelim cvetom v suknjiču, jo je prvič videl. Vsa črno opravljena, temne polti, temnih las in z dvignjeno glavo je prišla mimo. Pritajen ponos je bil v njej, v njeni prožni hoji, v vsem njenem lepo razvitem telesu. Za vsako drugo bi bil Ante stopil, razposajen in pogrkujoč, toda za tem dekletom si ni upal. Obstal je in zrl za njo, njen pogled ga je iznenadil in osupnil. Nato se je obrnil, šel na cesto, šel dvakrat po vasi, pa še ni bil prav na jasnem. Sam sebe ni razumel. Tolikokrat so krenili ob nedeljah ali praznikih do bližnjih vasi v družbi, toliko lepih deklet so srečali in se šalili z njimi, toda nikdar še ni čutil zadrege. Baš nasprotno. Čim lepša in manj pristopna so bila, tem bolj ga je podžigalo. Zgovoren je bil ob takih prilikah, iznajdljiv in drzen. Zato mu tudi ni delalo nikdar težav, če si je hotel pridobiti dekleta. Toda drugi vendarle niso znali tega. Neredkokrat je vzel tudi harmoniko s seboj, zato so se mu toliko raje

pridružili. Njegova družba je bila vedno zabavna; kamor so krenili, tam je bilo godbe, petja in šal in smeha.

Pri Sv. Antonu je v najboljši gostilni stregla lepa domača hči, ki je bila radi ošabnosti in domišljavosti razupita daleč okrog. Nalašč so jo zavili tja. Toliko časa se je Ante sukal okoli dekleta, da jo je kar na lepem objel. Družba pa v krohot. Kakor vrtnica v obraz in s solzami v očeh se je dekle izvila in odbežala. Jokala je od srda, fanta pa ni mogla pozabiti. Ante je dobro vedel, kako je z dekletom, a še mari mu ni bilo več zanjo.

Gori na Kubed so jo zavili drugič. Široko dvorišče je bilo polno ljudi, zelenja in živobarvnih balončkov. Večinoma mlad svet, razpoloženje še nekoliko zadrževano. Pa je prišla veseljaška družba: kakor ciganje so prišli. Spredej Ante s harmoniko in koračnico, zadaj njegovi, žvižgaje, vriskaje in topotaje, kakor bi bil ves božji svet njihov. Kar obstali so plesalci, dokler ni prvo iznenadenje prešlo.

Komaj so posedli, že je Ante uzrl dekle, za katero bi bil dal vse druge. Kakor demon je šla z očmi mimo njega. Zasledoval jo je in ugotovil, da ima s seboj spremljevalca, ki skrbno pazi na njo. Dekletu samemu je bilo to varuštvo nekoliko nadležno. A ko se je Ante skušal približati, se mu je le umikala.

Čakaj, bomo videli! se je razgrel in v prvem pripravnem trenutku zbral svojo družbo. Zapeli so, ljudje pa so se drenjali k njim, da je bil takoj narejen gost kolobar. Še kot dečko je Ante najraje pel; ko pa je dorastel, se mu je glas nenavadno razvil. Včasih, ko ni bilo družega, je zbral zvečer nekaj svojih pevcev sredi vasi, pa so peli, da so poslušala dekleta zamaknjena in da so zaustavili ribiči vesla. S solzami v očeh je pel Ante in z ognjem včasih, da je užigalo. Tudi danes je bil razpoložen, glas mu je zvenel kakor struna.

Ko pa so se oglasili godci z odra, je poskočil in si v trenutku izbral plesalko. Bila je prav ona, ki se ga je prej izogibala. Presenečena se mu zdaj kar nič ni ustavljala. Toda predolgo se je mudila v njegovi družbi. Ante je sicer zapazil ljubosumnega mladeniča, kako ju je korak za korakom zasledoval, toda nalašč ga ni hotel videti. Morda ga je tudi vino že nekoliko prišlo. Toda nenadno je stal tik pred njima in dekle je bilo tepeno. Še drugi so planili, hrušč in trušč se je vzdignil, vik in krik. Pa le malo časa je trajala vihra; najhujše vročekrvneže, ki še sami niso vedeli, kaj se je pravzaprav dogodilo, so hitro vrgli vsak sebi. Tepež sicer ni imel zlih posledic, vendar je bila zabava

pokvarjena. Ante je odšel z družbo prej, kakor so bili namenjeni. Vračali so se slabe volje in vse drugače kot so prišli. Toda drugega dne so pa bili vendar vsi prepričani, da je obžalovanja vrednega dogodka krivo pravzaprav le vino. Ono dekle se je sicer potem še mnogo zanimalo za veselega pevca, Ante pa jo je prav tako hitro pozabil kakor vse druge.

Toda z Marto je prišel hkrati nov čas v njegovo življenje. Čas, kakor ga doslej še ni doživel. Nekaj velikega in silnega je bilo, kar se je z njim godilo, in vendar tako tiho, da ni nihče videl in slutil.

Nikdar ni prej poznal zadrege. Ko pa je zdaj prišel v gostilno k Marti, je vselej čutil negotovost. Morda je imel že pripravljeno drzno besedo. A ko je uprlo samozavestno dekle kakor vprašuje svoje mirne oči vanj, je že vzdovnil o sebi. Nič več ni bilo v besedah one prvotne moči, sam sebe je mučil. In če je bila družba, da so peli, ni nikdar zapazil, da bi bilo tisto dekle prevzela pesem s tako silo, kakor toliko drugih. Nikdar ni skrito vzplamtel ogenj v njenih očeh, dasi je rada poslušala. Lepa je, bogata in zato lahko ponosna, si je mislil. In čim bolj je zdvajal, tem bolj je plamenelo v njem. Nase in nanjo se je srdil v takih trenutkih. Mučil bi jo, udaril, pa mu je bila volja kakor vkovana.

Na vrtni ograji je slonela nekega večera in zrla preko zaliva kakor zatopljen, ko je prišel čisto tiho po rosnih travah za njo v vrt. Ničesar ni slišala. Ante pa je stal tik za njo z vihro misli v možganih. Strmel je v obrise njenega života, zrl nje glavo, lase, mehki vrat, in čutil, da mora storiti nekaj odločilnega, da se bo hkrati spremenilo vse med njima. Položil bi ji roko krog vratu, sklonil se k njej, da se mu ne bi mogla umakniti, dokazal bi v enem samem trenutku, da je močnejši in silnejši. Toda ne ganiti se ni mogel, kakor uročen je bil. Skrivnostni dih vsega njenega bitja ga je božal in zdelo se mu je, da mora Marta začuti utrip njegovega srca, tako glasno mu je bilo. Brez besede in gibljaja je stal in sam ni vedel, kako dolgo, dokler se ni dekle sunkoma obrnilo.

»Kako si me prestrašil,« je rekla in ga gledala kakor z začudenjem, on pa je vedel, da ni taka, kakor so vsa druga dekleta, da je povsem drugačna.

In ko je potem ves večer sam premišljal ta dogodek, mu je postalo silno hudo. Vse se ti ponujajo, je mislil, vse gredo za teboj, ti pa ne maraš zanje, za nobeno nimaš iskric ljubezni. Ta pa, ki se ti je tako zakopala v srce, ta je hladna, tej si tuj kakor starec! In vé, da te muči!

Tako so prešli dnevi, ne da bi se bilo razmerje med njima količkaj spremenilo. Tedaj se je vrnil Vid, ki je bil popustil službo parniške družbe v Dalmaciji. Prišel je domov tudi zato, ker ostareli oče ni več zmožni obsežnega posestva. Dobro leto je bil starejši kot Ante, pa večji in močnejši, nenavadno krepko razvit. Na širokih ramenih mu je bila glava morda še za znamenje prevelika, a prav ta je izražala neko posebno odločnost mladega hrusta. Ker je prinesel iz Dalmacije tudi precej denarja, je zdaj toliko oblastneje nastopal v družbi.

»Ali je ne znate poučiti, ošabnice?« je vpraševal s posmehom, ko so govorili o Marti. Njegove kretnje so bile široke, nekaj napadajočega je tičalo v njih.

»Saj smo že videli ponosnih deklet,« se je bahal, »in lepših kakor je ta!«

Tudi v njegovem govoru, kakor v vsem njegovem bistvu je bilo nekaj trdega in nasilnega, zato je Ante mrzil njegovo družbo. Opazil pa je, da se Marta za novega znanca z oblastno pravjo vendarle nekaj zanima. Zgodilo se je, da so sedeli v gostilnici, a jim Marta ni več hotela prinesiti vina. Tudi Vidovi besedi se je uprla. A kakor je znala kljubovati, vendar se je vdala, ko je Vid, širok in močan, vstal iz za mize ter zahteval z grožnjo in pestjo. Kadar je zapičil svoje ukazovalne oči v dekle, pa se je zdelo, kakor bi Marta nekaj premagalo. Vendar se mu ni vselej posrečilo, da bi zlomil njen odpor; posebno ne takrat, kadar je preostro nastopal. Ante je včasih videl, kako sta se merila, ne da bi se hotela drug drugemu umakniti. Vendar ni mogel dolgo najti, da bi se kaj zblíževala.

Tako je prišla pomlad. V nedeljo zvečer je bilo in fantje so sedeli v gostilnici. Razumeli so se z Marto. Ante je ždel na klopi ob strani pod začrnelo podobo s sklonjeno glavo, očmi uprtimi v pod in zamišljeno prebiral posamične tipke svoje harmonike. Ni se menil za razgovor in če so ga kaj vprašali, se je odzval kratko in kakor odsoten. A včasih je glaskam izvabil napev, ki je bil lepši kakor slepčev, če igra na široki ulici, oprt ob zid, brezčutnim mimogredočim. Včasih je pričel kako pesem in vsa družba se je oglasila. Potem pa, na prošnjo, je morda sledil razposajen kosček in kmalu so se vrteli sredi med mizami.

Tudi Marta je plesala in največkrat z Vidom, ki je plačeval za pijačo. Od časa do časa je Ante dvignil glavo ter opazoval, nekoliko upadlih lic, razposajene veseljake. Sukali so se, bili z nogami, da se je prašilo, ter si brisali pot, ki jim je lil po obrazu. Pa je zapazil, kako je Vid šepetal Marti med plesom na uho. Zbodlo ga je, hitreje je začel

prebirati glaske. Plesalcem je bilo ravno prav. Še bolj naglo je godec zaigral, nekatere je utrudilo; le dvoje parov se je še vrtelo. Ante pa ni odnehal. Tu je hkrati videl, kako je Vid v divjem vrtincu dvignil z močnima rokama Marto od tal, čisto brezskrbno in kakor bi ničesar ne bilo lažjega. Pekočo vročino je začutil isti trenutek Ante v licih. Še enkrat je hotel Vid ponoviti svoj poskus, tedaj pa je harmonika jeknila, godec jo je zagnal daleč od sebe po tleh. Nič več niso plesali ta večer in Ante ni štirinajst dni ne pogledal harmonike, dasi jo je navadno skoro vsak večer vzel kaj v roke. Vendar si ni mogel kaj, da ne bi bil skoro neprestano na preži. Z vsakim dnem nestrpneje je hotel vedeti, ali se je Marta odločila za Vida.

Naposled, nekega pomladnega večera, ko je solnce že čisto nizko viselo nad morjem in so griči rumeneli v zadnjem svitu, ju je izsledil, kako sta šla po rebri med oljkami z višine, kjer je bilo pokopališče, zasajeno s cipresami in obzidano s sivim, starinskim ozidjem.

To je bil udarec zanj. Prvič ju je videl skupaj zunaj. Zdelo se mu je, kakor bi mu kdo srce razril. Pa se je premaгал in potajil, se nagnil na zid, porastel z bršljanom, ter se obrnil na morje, ki je plamenelo pod vinogradi v vsej nedosežni večerni lepoti. Silno neljubo bi mu bilo, če bi se srečali, a umakniti se pa nalašč ni hotel. Dasi se ni več ozrl, je vendar čutil, da gresta Vid in Marta navzdol naravnost proti njemu. Zaslišal je njune glasove že čisto blizu.

Tedaj pa je bil tudi že ves gospodar samega sebe. Vzravnal se je, obrnil ter prvi vprašal:

»Z izprehoda?«

Vso vzburkanost je potlačil, njegovo vprašanje je bilo povsem ravnodušno.

»Saj res je Ante!« je istočasno vzkliknila Marta. Opazil je njen iskrenejši pogled, opazil, da je zardela.

Kaj naj to pomeni? se je vprašal Ante nehote. — Ali me prosi, naj je ne razkričim?

»Pa ti ni nič dolgčas?« se je že vmešal Vid, ki je še dobro imel v spominu dogodek s harmoniko. Kakor posmeh se je čul iz njegovega vprašanja, pa tudi bahavost, češ, glej, kako na lahko je pridobiti dekleta!

»Kakor je družba,« ga je zavrnil Ante nedvoumno. »Včasih je bolje sam!« je še dostavil s posebnim poudarkom. Tudi on je znal biti ponosen, če je bilo treba. Smehljal se je ter imel pripravljen že nov odgovor, prav toliko prožen, da bi se Vid osramotil, če bi odvrnil kaj v svojem trdem, brezobzirnem načinu. Ta pa je že vedel, da nasprot-

niku ni kos, zato je stopil za Marto, ki se je poslovila kakor v zadregi.

Ante je krenil v nasprotno stran ter se mučil, med poganjajočimi trtami grede, s strastnim razmišljanjem. Le na en način si je mogel razlagati vse, kar je doživel. Samo s silo se dá upogniti to ponosno dekle, samo s silno voljo je mogoče povsem obvladati njeno srce. Saj je bilo v vasi lepših in razboritejših mladeničev, toda le Vid je imel tako močno nprav, ki je mogla razrahljati Martin ponos. In njemu nasproti se je čutil Ante šibkega prav radi lastnega srca, v katerem je včasih najmanjši in najneznatnejši dogodek odmeval tako glasno in čarobno, kakor bi bile strune napete v njem.

Vzlic temu dogodku je še nadalje zasledoval Vida in Marto. Tudi ljudje so že opazili, da je nekaj med mladima človekoma, a so hoteli vedeti, da se bogato dekle z Vidom le poigrava. Ante je vedel drugače in mnenje ljudi njegovega prepričanja ni moglo spremeniti.

Nocojšnji dogodek ga je tem trdneje uveril o vsem. Toliko grenkeje je zaživel še enkrat vso preteklost, vse njene odločilnejše trenutke ta večer, ko je veslal negotov skozi meglo in temo ter poslušal šumenje vodovja.

Toda čim dalje je veslal, tem bolj so izginjale mučne misli. Prišel je namreč na odprto morje in tu so valovi naraščali. Čoln se je dvigal in padal, veslanje je bilo vedno težje. Težje kakor si je sam mislil, ker je le z notranjim nagonom iskal v temi prave smeri; ničesar ni bilo, po čemer bi se mogel ravnati. Voda je brizgala okrog njega in včasih sta mu vesli obviseli v zraku, ko je dvignilo čoln. Toda neka tajna sila, ki je sam ni umel, ga je ogrevala in delal je ves pod njeno težo. Zato tudi doslej še trenutek ni pomišljal.

Morda je že pol ure veslal v megli, ko je zapazil, da ne more nikamor s čolnom. Upiral se je z vso silo v vesli, da sta mu roki pokali, toda valovi so bili tako visoki, da mu niso pustili dalje. Trikrat, štirikrat je poskušal, da bi se preboril skozi kipeče vode, pa je končno spoznal, da je s čolnom ne le silno nevarno, temveč že naravnost nemogoče. Razumel je, da mora biti blizu Debelega rtiča, kjer je bilo valovje vedno najsilnejše, tako, da se včasih še obrežni parniki niso upali mimo o nevihti. Samo obveslati bi še bilo treba rtič, toda morje ni več pustilo dalje. Valovi so rastle čimdalje višje. Ante se je še boril, a je že vedel, da ne zmagaja.

Ta čas je zrla Marta s skrbjo v temo zaliva. Spočetka se je luč še lahko razločila, pozneje pa je bilo videti samo drobno belkasto kroglico daleč

na morju. Dež je sicer še vedno polagoma rosil, toda dekleta ni več strpelo v lopi. Stopila je do brega, kjer so se z neprestanim šumenjem lomili valovi drug za drugim, in zrla v noč. Včasih se ji je zazdelo, da vidi svetlobo še vedno, čeprav samo za trenutek, takoj nato je že bila uverjena, da je vse le prevara. Vsa nevarnost te drzne poti ji je hkrati stopila pred oči.

»Zakaj sem ga pregovorila!« ji je zaključalo v srcu. Spomnila se je, da se je Ante branil, zato jo je zdaj tem bolj mučilo očitjanje. »Ali je bilo treba te žrtve?« se je vprašala in z napetimi očmi strmela v meglo.

V daljavi se je po dolgem presledku zopet pokazala bela zvezdica. Pa samo za trenutek. Ugasnila je takoj in Marta skoro ni hotela verjeti svojim očem. Le droben plamenček upanja je še gorel v njenem srcu; vedela je dobro, da je igra vedno nevarnejša. Zaklicala bi prijatelju, naj se vrne, toda glas bi utonil že nekaj korakov dalje v šumenju morja.

Rosilo je izdatneje, ona pa je stala na bregu nepremična, razpaljena in ni ničesar čutila. Drobna iskrica v dalji je izginila popolnoma in se ni hotela več pokazati.

»Kaj, če bi ga valovi zagreblji?« jo je spreletelo. »Če bi utonil?« Kri ji je planila k srcu, strašno ji je postalo ob tej misli.

Čakala je, pa zaman. Zrla je tja, kjer naj bi bil svetilnik, toda svetilnik je ostal mrtev. In čas, ki ga je bil določil Ante, ta čas je že minil dvakrat, trikrat; čula je, ko je bila ura iz zvonika.

Debeli rtič! ji je kovalo v sencih, ko je s silno muko iskala misli, da bi se vsaj za trenutek pomirila. In zbadajoč glas ji je odgovarjal: Nikjer ni večje nevarnosti!

»Ali ga nisem gnala v smrt?« se je zgrozila vsa hkrati in začutila, kako so ji oslabele noge popolnoma. Sesedla se je na tla ter si pokrila z rokama obraz. Tolika bolečina se ji je zagozdila v srce, da ji ni pustilo dihati.

»Zakaj sem to storila?« si je očitala skoro v nezavesti. Toda samo trenutek je trajal obup. Premažala je bolečino in začutila olajšanje. Dvignila je glavo in zopet zrla v smeri proti rtiču. Tudi vse-okrog je preiskala, ker bi moglo morje čoln zanesti. V trenutku se ji je zazdelo, da je v daljavi spet nekaj zagorelo; toda povsem na drugi strani, kjer bi moral biti pravzaprav breg. Dvignila se je, vznemirjenje je v njej vihralo. S skrajno napetostjo vsega živčevja je upirala zenici v temo.

Medtem je bil Ante obstal. Vesli je nekoliko privzdignil radi ravnotežja, toda trdno ji je držal

v rokah, vedno v skrbeh, da mu ji voda ne iztrže. Kratek čas je razmišljal. Valovi so plali ter so ga naglo zanašali nazaj. Šumenje je postajalo povsem drugo, močnejše ter mu pravilo, da mora biti breg prav blizu. Sklep je bil že gotov. Ante je izprevidel, da je vožnja okrog rtiča nemogoča, zato se je odločil, da pojde na tej strani do brega, četudi ima potem še precej daleč peš do svetilnika. Sicer tudi to ni bilo lahko, ker je voda metala čoln proti obrežju in potem spet nazaj — včasih celo na takih mestih, kjer je bilo ob oseki nevarno skalovje — toda Ante si je s spretnostjo vendarle pomagal, da ga je naposled, po mnogih brezuspešnih poskusih zagnalo na peščeno sipino, kjer je čoln obstal. S trudom ga je potegnil še nekoliko višje, da ga je lahko privezal ob deblo v bližini, nato pa je vzel luč in se napotil po bregu navzgor. Vroče mu je bilo, zato ni čutil megle, ki se ga je hladno ovijala.

Marta ni več dvomila. Še nekaterekrat se je luč zasvetila, in sicer vedno višje, potem pa je izginila. Ante je bil dospel vrh grebena in ga prekoračil. Med nizkim drevjem je zavil čez travnike, skočil tupačam preko nizkega zidu ter si svetil dalje, kolikor je bilo v megli mogoče. Hodil je naglo, mudilo se mu je. Dvakrat, trikrat je poskušal zaklicati Nazarija; ko pa je videl, da se ne oglasi od nikoder, je postal in poslušal, kje najbolj divja morje. Vedel je, da stoji v oni smeri tudi svetilnik, ki je bil zidan skoro na koncu rtiča na mogočno, kršno skalovje.

Ni hodil dolgo, da je prišel na pot, ki jo je dobro poznal. Pospešil je korake in kmalu se je pokazalo iz megle temno ozidje stolpa. Spodaj so bila vrata na stežaj odprta in ko je s svetilko posvetil v odprtino, je zapazil starega paznika, ki je napol sedel, napol ležal na tleh zraven stopnic. Brez jopiča je bil, naslonjen s hrbtom ob vlažni zid, z nogami uprt v kup dračja. Sivkasta glava z mokrimi, sprimljenimi brki mu je visela na razgaljene prsi, smrčal je. Duh po žganju se je širil okrog njega.

»Halo, Nazarij!« je zaklical Ante, ki ga je hkrati obšla razposajenost, ko je zagledal starca v takem položaju. »Megla ti bo vzela svetilnik!«

Starec se je zbudil, gledal nekoliko časa neznanca in okrog sebe, ne da bi prav razumel, kaj da je ž njim, nato pa se je začel srditi in zmerjati, ker mu ne dado miru. Sam da je tu gospodar, je trdil očitvidno nekoliko v strahu in zato tem glasneje, a drugi da nimajo ničesar iskati tod okrog.

»V morje te bodo ribiči vrgli, če jim boš tako svetil,« mu je grozil Ante, ki je pijančka dobro poznal. »Vodo boš pil!«

Stari paznik se je medtem nekoliko razmajal in razgledal.

»Saj si ti, kaj ne, Ante? Ti si?«

Spoznal je mladeniča in strah ga je prešel. Ante pa ni imel časa odgovarjati. Pohitel je po stopnicah navzgor in zažgal ogenj; velik kup suhljadi je bil zgoraj že nalašč pripravljen. Ko je nastopila megla, je imel starec sicer najboljši namen, toda po stopnicah ni več mogel. Premagala ga je pijača, sesedel se je ob zidu in takoj tudi zaspal.

Mladenič je skušal popraviti zamudo. Naložil je drv, da je gorelo z vso silo in da je bila svetilnikova glava podobna iz dalje rdeči roži. Vedel je, da se v gosti megli svetloba včasi skoro izgubi, zato pa je hotel, da bo plamen toliko močnejši. Sedel je pri ognju in od časa do časa zaklical kaj Nazariju, ki si je spodaj, še ne čisto trezen, popravljal obleko in venomer godrnjal. Zdaj pa zdaj se je ogledal po morju, ki je v širokem loku ležalo daleč okrog rtiča. Posebno proti jugozapadu je upiral oči. Rtič Ronek je tam in breg visok kakor zvonik in čisto strm. Kaka hiša, previdno zidana, ždi na vrhu in drevo v bližini visi nad morje, kakor bi se zdaj zdaj hotelo spustiti doli. V globini pa je skalovje, ki se ga ribiči vedno boje. Ob plimi je sicer pod vodo, zato pa tolikanj nevarnejše. Tam nekod je tudi Vid, ki se je radi megle gotovo umaknil proti bregu.

Toda dolgo se ni hotel pokazati svit, ki bi kaj pojasnil. Ante se je spustil po stopnicah k Nazariju, ta pa je bil že odšel v hišico, da bi si utolažil glad. Ves dan ga namreč ni bilo doma. Mladenič je stopil na prosto, da bi videl, kako je z vremenom. Megla pa je še vedno ležala in plala od zapada.

Medtem se je Nazarij vrnil ter prinesel gostu kos kruha z ribo. Nogi mu sicer še nista dobro služili, toda z mladeničevo pomočjo je vendar zlezel v svetilnik. Še kratek čas je bil Ante pri njem. Ko pa je videl, da ga lahko pusti samega, se je poslovil in odpravil. Nizko doli na piranski višini je zagledal drobno lučko in vse mu je pravilo, da ni to nihče drugi ko Vid.

Naglo se je napotil v ono stran, kjer je bil pustil čoln. Pot v temi in skozi meglo je bila sicer utrudljiva, vendar se mu je neprestano vsiljevala pesem. Raziгран je bil in glasno je ponavljal:

Z desnico bom večerjala,
z levico bom odpirala,
z levico bom odpirala,
joj, joj, joj, joj, oj fantič moj!

Kmalu je bil pri čolnu. Zanesel ga je s sipine, porinil v vodo in prožno skočil vanj. Morje ni več

tako valovilo, pa je bilo še vedno nemirno. Plima še ni dosegla vrhunca in zato je zdaj čoln tem hitreje šel svojo pot proti dnu zatoka. Ante se je medpotoma še nekaterekrat ozrl na zapad: prejšnja lučka je vztrajno brlela tam.

»Vid je in nihče drugi!« si je zagotovil in hitel z veslanjem. Iz dalje sta zabrnela dva počasna udarca, bilo je pol desetih.

Čim bolj se je Ante bližal bregu, tem bolj se je morje umirjalo. Nič več ni rosilo in tudi megla ni bila več tako vlažna in gosta. Kmalu sta dosegli vesli dno in mladenič je pustil čoln, da je sam šel svojo pot.

»Ante, si ti?« se je začul glas iz teme. Marta je še vedno čakala.

»Sem srečno nazaj!« je odgovoril in se tiho čudil, da je čakala tukaj v temi in dežju. Krenil je v portič, privezal čoln za kamenit stebrič ter ji dal svetilko.

»Ugasnila bom,« je rekla negotovo.

»Lahko,« je odgovoril ter si oblekel suknjič.

»Bala sem se zate, veš,« mu je omenila. »Toliko časa ni bilo znamenja iz svetilnika!«

Povedal je v kratkih besedah, kako je z morjem na rtiču in kako brezuspešno se je boril. Marta je poslušala in obžalovala, da ga je tirala v tako nevarnost. Mudilo se jima ni nikamor, čeprav je od več strani zaporedoma polglasno bila deseta ura.

»Kaj je že toliko?« je vprašal Ante ter se ozrl navzgor. Bele zvezdice so se kazale na nebu. V višini je megla plahnela, le nad bregom je še vedno ležala. Pa tudi krogi njiju se je začela trgati in morje se je čisto umirilo. Nakipelo se je, kolikor se je moglo na visoko in nato počivalo v noči.

Mlada človeka sta zrla preko zaliva in oba hkrati zapazila svetlobo. Bila je pa v veliki daljavi in se je od časa do časa spet skrila, kakor bi ribič ne bil namenjen v zaliv. Ni se moglo reči, kdo bi neki bil, vendar so mladeniču znamenja govorila, da bo to nemara Vid. Omenil je Marti in čakal. Bila pa je še vedno negotova — Ante je opazil — tudi nekoliko nestrpnejša. Gledala je na morje in molčala. Tudi on je molčal še nekoliko časa, potem pa je izjavil povsem določno:

»Vid je, bodi brez skrbi!«

Njegovo izkušeno oko je dobro poznalo vodne ceste v zalivu; razločil je, da čoln ne bo šel mimo, čeprav se je svitalo še zelo daleč.

»Vid je, nihče drugi!« je ponovil nato s podarkom in gledal Marto. Čakal je, napetost v njem je naraščala. Tudi on je hotel nečesa določnega, kakor so bile njegove besede krepke in odločne.

Še kratek presledek je molčala, nato pa se je zganila in vprašala:

»Kako ti bom poplačala trud?«

Njeno vprašanje je zvenelo nekoliko šaljivo in prav to je mladeniča udarilo. Nič več ni bilo one toplote v besedah kakor prej, ko je izjavila, da se je bala zanj. Spričo svetlobe v dalji je postal on hkrati manj pomemben, med njima je bila že tretja oseba.

»Še dobre pol ure ne bo pristal,« je odgovoril s prejšnjim glasom, a s poudarkom, ki ga ni poznal do tega dne v razgovoru z Marto.

»Čisto drug si danes, Ante,« je izjavila nekako pozorneje, a še vedno se mu je zdelo, da se hoče dekle šaliti. »Kaj to pomenja?«

Lučka je bila na morju še vedno na istem mestu, v svetilniku pa je plamen vidno pojema.

»Saj ga vendar ne boš čakala?« se je čudil Ante. »Čemu neki?«

»Zakaj ne?« je vprašala še vedno razigrana, dasi nekoliko iznenadena. Kljubovalna poteza ob ustnih, Ante je zapazil, se ji je ostreje začrtala.

Zapel si je suknjič in potisnil klobuk na čelo. Čutil je, kako z vsakim trenutkom raste v njem neka neznana sila.

»Pojdiva!« je rekel nato. Kratko, dasi je še zvenelo kot prošnja.

Dekle pa ni hotelo prav slišati.

»Prosila si me, pa sem šel!« je dostavil z očitanjem.

Megla se je povsem razgubila, tiho se je začel svetiti poletni večer. Vas v pobočju se je pokazala razločneje, valovom gričev okrog so se konture risale vedno izraziteje.

»Pojdiva, da te spremim!« je ponovil Ante. V njem je plalo vedno nemirneje, vedno više, čim bolj je čutil Martino odpornost. Še nikdar ni tako govoril z njo, še vselej ga je prevzela njena bližina, da je bil ves mehak in krotek; zdaj pa je kipelo v njem vedno huje, kakor bi se zbujal vihar. Oči so se mu lesketale, nekoliko upadli obraz je gorel, glas njegov je bil trd in raskav.

»Pojdi!« je ukazal in prijel Marto za roko.

Zanikala je kratko.

»Pojdi!« je vzkipe in jo stisnil, da je zavzdihnila. Še drugo roko je ujel in skušal potegniti dekle s seboj, pa se je odločno uprla.

Tu se je Ante sklonil čisto blizu k njenemu obrazu in ji hotel videti v očeh. Vršelo je v njem, Marta je čutila, zobe je imel stisnjene. Pa samo trenutek je grozil. Takoj nato jo je pahnil od sebe, da se je opotekla ter odšel hitrih korakov. Ostala je sama in bila kakor pribita na mesto; še nikdar

ni doživela sličnega. Tudi v njej je drhtelo, nič več ni imela v oblasti sama sebe.

»Ante!« je zaklicala za njim pridušeno. Nekaj težkega ji je leglo na srce in vedela je le to, da mladenič ne sme oditi.

»Ante!« je ponovila glasno in nestrpno, kakor bi se bala nečesa zlega. On pa se je ustavil in se ozrl. Videl je, da hoče Marta za njim. Nič več ni pomišljal, vrnil se je sam.

»Počakajva ga oba,« je predlagal, »saj ni več daleč!«

Vprašaje mu je gledala v obraz, nikakih sledov jeze ni bilo več na njem.

Takrat je zalajal z morja pes. Vid je imel to navado, da ga je jemal v čoln s seboj. Žival je začutila na bregu ljudi, zato se je oglašala.

»Res je Vid,« je menila Marta.

»Nič ga ni ovirala megla,« je odgovoril Ante, »ves čas je vozil!«

Še nekaterekrat je zalajal pes, pa zdaj že prav blizu. Polglasno se je razgovarjala dvojica na bregu.

»Kdo je tam?« je vprašal čez čas glas z vode. Čoln je glasno šumel v portič.

Nihče ni odgovoril.

»Kdo je?« se je ponovilo vprašanje z nekoliko višjim, rezkejšim glasom.

»Jaz,« se je odzvala Marta skoro tiho. Antetu se je zazdelo, da je že spet v oblasti sugestivne Vidove volje.

»Sama?«

»Ne!« je odgovorila glasneje.

»Lahko noč!« je pozdravil Ante nenadno, se obrnil in odšel po bregu.

Presenečeno ga je hotelo vprašati dekle, zakaj neki odhaja, pa jo je že isti trenutek zmedlo ostro vprašanje:

»S kom se pajdašiš?«

Vid je privezal čoln in stopil na breg. Tudi pes si je bil že pomagal na kopno za njim, planil k Marti, nato pa stekel renčaje za odhajalcem.

»S kom pa, ali že poveš?« je zahteval Vid, odločno in trdo, ter se ji bližal.

»Ante je bil,« je odgovorila Marta in čutila, da je rekla to vse samozavestneje kot prejšnje.

Nedaleč, nekoliko više na brežni rebri se je hkrati oglasilo srdito lajanje. Takoj nato pa je bilo čuti zamolkel udarec in ječanje živali, ki se je polagoma poizgubljalo.

»Ta?« je ponovil vprašaje in grozeče Vid. »Kaj imaš z njim?«

»Pri svetilniku je bil,« je odgovorila Marta mirno in brez strahu.

Vid pa je, velik in silnih udov, stopil prav do nje ter jo prijel za rami s tako močjo, da je jeknila.

»Kaj imaš z njim?« je ponovil ves srdit in jo stresel.

Zastokala je, toda odgovorila ni. Še bolj ga je razpalilo in stresal jo je kakor drobno drevce.

»Pusti me!« je zahtevala in glas ji je kipel; toda Vid je ni izpustil. Skušala se mu je izviti, a njegovi pesti sta bili kakor železni.

V istem trenutku je ponovil glas iz teme z vso rezkostjo in odločnostjo:

»Pusti jo!«

Ante je slišal Martino ječanje in se takoj vrnil, dasi še ni bil prav na jasnem, čemu. Kakor hitro je prišel bliže, je tudi že vedel, da ne sme storiti Vid dekletu ničesar žalega.

»Pusti jo!« je ponovil Vidu v obraz, pripravljen na vse.

Ta je siknil kakor gad, izpustil Marto in tudi istočasno že zamahnil s težko pestjo proti tekmeču. Pa ga ni zadel; zato je skočil k njemu kakor na plen ter udaril drugič z vso silo. Tudi temu udarcu se je Ante bliskoma izognil, vsled česar je Vid vzkipeł in navalil nanj z vso srditostjo. Isti trenutek se mu je tudi Ante vrgel nasproti, objel ga okrog života ter se mu priklenil na prsi, kakor bi ga nikdar več ne hotel izpustiti. Nekaj trenutkov sta stala tako sklenjena in le pokanje mišic je pričalo, kako napenja Vid vse moči, da bi se izvil iz jeklenega objema. Kakor je bil močan in silovit, je pa bil Ante žilav in spreten, da ga nasprotnik ni mogel obvladati. Borila sta se na mestu, težko in hitro sopeč, ne da bi se količkaj odločilo. V Vidu je besnost naraščala, Ante pa je vedel, da ga ukroti le, če mu dokaže, da se ume vsej njegovi sili izogniti s svojo spretnostjo. Čeprav je imel hrust obe roki prosti, vendar si ni mogel z njima prav pomagati. Ante ga je držal vklenjenega ter se še razkoračil in uprl v tla, da ne bi izgubil ravnotežja.

Pa ga je hkrati prišla zapeljiva misel. Pomaknil je roki še nižje na nasprotnikovem hrbtu, privzdignil Vida nekoliko od tal in stisnil v ledju. Ta je omahnil, pa je s svojo težo potegnil na tla tudi Anteta. Padla sta na pesek in s padcem se je okoristil Vid, da se je po kratkem ruvanju dokopal na vrh. Njegova jeza je narastla do skrajnosti, vsa maščevalnost je bruhnila iz njega. Doslej se je vsa borba vršila skoro brez glasu, le pesek je škripal, zdaj pa so se hkrati začeli udarci. Vid je z levico bیل, z desnico pa je tiščal Anteta za vrat. Pridušeno grgranje nasprotnikovo je po-

stajalo z vsakim trenutkom težje in mučnejše, Vida je strast čisto premagala.

Marta je spoznala, da to ni več borba. Zgrozila se je in planila k Vidu.

»Ali si zver?« mu je kriknila v obraz ter ga z nenavadno močjo odtrgala raz nasprotnika. Pogledal jo je, kakor bi je doslej niti ne videl, ter se nekoliko zavedel. Nato se je molče umaknil in gledal, kaj bo počela.

Marta pa se je sklonila k Antetu, ki je bil popolnoma izčrpan in skoro onesveščen. Zdaj je dihal globoko in hitreje, zasinelost mu je izginjala iz obraza. Skušal se je dvigniti, pa mu je morala pomagati. Onemogel in brezčuten je sedel na pesku, kakor bi se mu ne hotele povrniti moči. Marto je začelo skrbeti. Gledala je prostor, kjer je ležal, če bi morda ne bilo sledov krvi, in ga izpraševala. Ogorčenje je bilo v njej. S povešeno glavo, molčeč in teman, je stal Vid ob strani.

»Odleglo mi je!« je izpregovoril Ante čez nekaj časa in se ozrl okrog. Videlo se je, da se mu moči vračajo. Dekle je poiskalo klobuk ter ga osnažilo, Vid pa je začel gledati okrog po pesku, da bi našel reči, ki jih je izgubil pri padcu.

Medtem si je Ante obrisal pot, popravil obleko in nato vstal. Pa še ni bil povsem dober. Noge so se mu tresle, srce je tolklo.

»Zadušil bi me bil,« je rekel Marti, »da me nisi ubranila. Hvaležen sem ti!«

Vid se je srdito ozrl vanj, pa ni rekel ničesar. Najraje bi bil planil k dekletu, ki je snažilo Antetovo obleko, čeprav se je ta branil.

»Saj ni treba,« je menil, »saj grem!«

Marta je obstala in ga pogledala, kakor bi teh besed ne mogla umeti.

»Lahko noč!« je še dostavil in ji ponudil roko.

»Ante!« je vzkliknila kakor bi jo udaril, nato pa je planila k njemu ter ga objela.

Teman kakor noč in razpaljen je bil Vid isti trenutek za Marto. Prijel jo je, škrtaje z zobmi in hotel odtrgati. Besnel je in zdelo se je, da bo takoj spet planil na tekmeča. Marta pa se je že sama odvila in stala zdaj tik pred Vidom, odločna in velika.

»Kaj hočeš?« je kriknila, da se je od nekod odbilo čez vodo. V očeh se ji je svetilo in prsti rok so se ji krčili.

Vid je dvignil desnico, da bi dekle pahnil v stran ter se zagnal v nasprotnika, ona pa je roko ulovila in se mu postavila po robu.

»Proč!« je ukazala vsa v ognju in gnjevu, ne več s krikom, toda s silo, ki je Vida hkrati zlomila.

»Proč!« je ponovila s srditim prezirom ter ga motrila s plamenom v očeh.

Stal je kakor zadet, nato pa se je zgani in odstranil negotovih korakov. Čoln je ležal pre-

vrnjen v pesku in Vid je sedel nanj, kakor bi mu bilo vzelo moči. Z rokama je podprl glavo in pogled uprl v tla. Z vso silo se je trudil, da bi si razložil, kaj se je pravkar dogodilo.

Monolog.

Kaj ti ostalo je od mladih dni
po sanjah, vseh sladkostih, vseh spoznanjih?
Srce molči in v tisoč se vprašanjih
s slastjo asketsko biča in mori.

Kaj mučiš se? Da se ti uganka ugank,
tvoj lastni duh, nazadnje razodene,
v brezmejnost, k sebi teme vse razklene
in ugledaš se brez sanj, brez spon, brez zank?

Življenje, trda stena pred menoj,
ko klešem vate, kdo mi odgovarja?
Z obupom se zasulega rudarja
poslušam in zaman si kličem: — Stoj! —

Alozij Remec.

Molitev.

Gospod, srce je vztrepetalo:
izgubljeni sin!
Ugasnil luč sem, ki si mi jo vžgal sred duše.
Kakor kamen sem sred globočin, sred temnih vod življenja.
Padam in ni tal.

Visoko v Tvoji zarji sije večnost, sije paradiž.
Odsev vijolični nad mano, misel nanj,
keruba z mečem plamenečim, Golgato in križ
mi riše v temo zemskih sanj.

A jaz sem kamen v oceanu.
Padam in ni tal.
Le ena prošnja v meni tli:
Gospod, ta kamen v školjko izpremeni!
Ko dvigneš in ko bom trepetal
v nadsolnčnem žaru Tvojega očesa,
trpljenje — biser — samo naj ostane v meni,
vse drugo naj skopni, sprhni!

Alozij Remec.